

Provinciale bibliotheeksystemen op schema

Samen met enkele gemotiveerde bibliotheken hebben de provincies een intensieve start genomen met het project van de provinciale bibliotheeksystemen. De fundamenteën voor de verdere uitbouw zijn gelegd. Het project zit op schema.

Een situering

Midden 2002 gaven de provinciebesturen het startsein voor de voorbereidingen van het project van de Provinciale BibliotheekSystemen (PBS), een grootschalig automatiseringsproject voor de openbare bibliotheken. De bedoeling is dat bibliotheken niet langer lokaal moeten investeren in de aankoop en het onderhoud van servers en software voor de automatisering van hun bestel-, uitleen- en lenersadministratie, maar gebruik kunnen maken van het centrale systeem dat de provincie aanbiedt. De provincie is volledig verantwoordelijk voor het beheer en het onderhoud van dit systeem, zodat bibliotheken personeelstijd kunnen vrijmaken voor publieksgerichte opdrachten. Door de bundeling van expertise en middelen binnen het samenwerkingsverband van bibliotheken dat het PBS vorm geeft, kan er ook een uitgebreidere (elektronische) dienstverlening voor het publiek worden ontwikkeld.

Na de principiële beslissing midden 2002, bestelden de provincies voorbereidende studies en schreven ze overheidsopdrachten uit. Vier jaar later is het project aardig opgeschoten en hebben de provincies een vruchtbare pilootfase doorlopen. De basis werd gelegd voor een verdere succesvolle uitbouw en groei.

In het najaar 2004 werd het PBS van de provincie Limburg als eerste op gang getrokken met de aansluiting van de pilootbibliotheken Hoeselt en Borgloon. Zij werden toegevoegd aan het gezamenlijke bestand van de Provinciale Bibliotheek Limburg en de Stedelijke Bibliotheek Hasselt. Het PBS Limburg is nu met achttien aangesloten bibliotheken uitgegroeid tot een volwassen systeem.

De provincie Oost-Vlaanderen startte haar pilootfase begin 2005 met de upgrade van de provinciale centrale catalogus (PCC) Ovinob naar een integraal bibliotheekstelsel. Naast een catalografische component bevat dergelijk systeem alle andere modules nodig voor een integrale

BART BEUTEN is interprovinciaal coördinator
Streekgericht Bibliotheekbeleid
bart.beuten@vera.be

bibliotheekautomatisering (acquisitie, circulatie, lenersbeheer...). Drie pilootbibliotheken werden aangesloten: Herzele, Haaltert en Sint-Lievens-Houtem. Naast de PBS-diensten voor de zeven inmiddels aangesloten bibliotheken, biedt de provincie ook hostingdiensten aan, waarbij systemen van lokale bibliotheken op een server van de provincie worden geplaatst.

Ook de provincie West-Vlaanderen vatte haar PBS-project aan met de upgrade van de bestaande PCC Winob naar een integraal bibliotheekstelsel. In maart 2006 werd de bibliotheek van Oostkamp aangesloten en in april volgde de bibliotheek van Avelgem. Intussen maken ook de bibliotheken van Houthulst en De Panne deel uit van het PBS. Met de integratie van de bibliotheken van Blankenberge, Ingelmunster en De Haan, voorzien voor het najaar, komt het totaal voor 2006 op zeven.

Eind 2005 begon de provincie Vlaams-Brabant met de pilootbibliotheken van Leuven, Londerzeel en Zaventem aan de uitbouw van het PBS. Op 18 april 2006 werd de pilootfase feestelijk afgesloten met de activering van de drie bibliotheken in de nieuwe centrale software.

Het project van de provincie Antwerpen is wat moeizaam gestart, onder meer omdat de Raad van State begin 2005 besliste dat de gunning deels moest worden overgedaan. Hierdoor ging er kostbare tijd verloren. Die is de provincie nu volop aan het inhalen. Er werden begeleidingsstructuren

opgezet en in april keurde de bestendige deputatie het convenant met de deelnemende gemeentebesturen goed. De bibliotheek van Mechelen gaat op 15 september 2006 als eerste piloot live. In het najaar volgen de bibliotheken van Aartselaar, Ravels en Schoten. Wegens de schaal, het bezit, de expertise en de vertrouwdheid met de software die de motor vormt van het PBS, is ook de bibliotheek van de stad Antwerpen zeer nauw bij het project betrokken.

Om een beeld te krijgen van het verloop van de pilootfase van de PBS'en, de voor- en nadelen, de problemen en oplossingen, de wensen en ambities, werd gepolst naar de indrukken van enkele bibliothecarissen die de start van de projecten van op de eerste rij meemakten.

Instap

Proefkonijn zijn van een groot en nieuw project is niet zonder risico. Bijgevolg is deelnemen als pilootbibliotheek geen evidentie.

Felix Grommen, bibliothecaris van Borgloon:

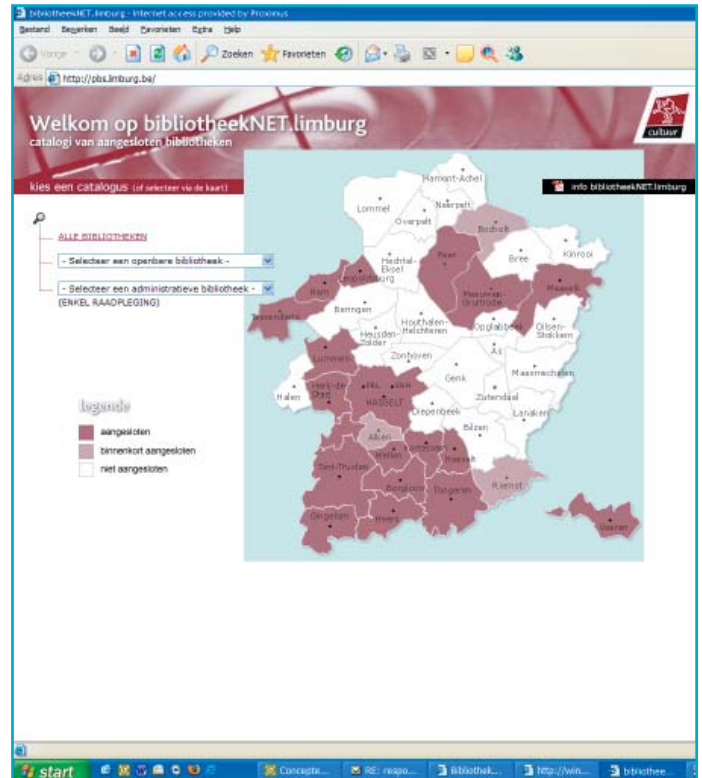
"Onze bibliotheeksoftware was sterk verouderd en we wilden al een tijdje ons

stelsel moderniseren. Toen de provincie het PBS lanceerde, hebben we ons na een kosten-batenanalyse opgegeven als pilootbibliotheek. Omdat we als kleine openbare bibliotheek niet beschikken over een eigen gespecialiseerde medewerker, zagen we vooral uit naar de ICT-ondersteuning die het provinciebestuur biedt bij deelname aan het PBS. Voor ons was het een hele opluchting hiervoor professionele hulp te krijgen".

Stephanie Bogaert, bibliothecaris van Sint-Lievens-Houtem:

"We werkten met Bibfox, een verouderde en beperkte software. Als piloot heeft de provincie onze bibliotheek tegen zeer aantrekkelijke voorwaarden op het PBS aangesloten. Hierdoor kunnen we sneller werken en meer functionaliteiten en diensten aanbieden met minder inspanningen en investeringen dan voorheen. We kunnen gebruikmaken van de beschrijvingen in de PCC en onze catalogus is integraal op het internet raadpleegbaar. Bovendien kunnen we rekenen op de intensieve begeleiding van het Ovinob-team. Het was dus helemaal niet moeilijk om ons bestuur te overtuigen zich als piloot op te geven. We zijn gretig ingegaan op het aanbod van de provincie".

Paul Gervoyse, bibliothecaris van Oostkamp: "Ook wij hadden geen moeite om het gemeentebestuur te overtuigen. We zijn altijd al een beetje pionier geweest op het vlak van bibliotheekautomatisering. Bij de start van het Winob-netwerk waren we ook bij de eersten om aan te sluiten. We hechten veel belang aan schaalvergroting en samenwerking

De voorbije jaren heeft de provincie Limburg tegen een hoog tempo nieuwe bibliotheken aangesloten. Met achttien deelnemende bibliotheken heeft het PBS een brede basis uitgebouwd.

en wilden ons zeker niet isoleren in de regio door te kiezen voor een andere ICT-oplossing dan het PBS. De kinderziekten waarmee we als piloot te maken zouden hebben, namen we erbij. Bovendien kon ik rekenen op gedreven en geëngageerde medewerkers die onze bibliotheek mee door de pilootfase van het PBS hebben geloofdst".

Rita Van de Wiele, bibliothecaris van Mechelen: "Hier hetzelfde verhaal: een verouderde software, een aantrekkelijk kostenplaatje en een sterk geloof in het belang van schaalvergroting. Het stadsbestuur volgde probleemloos onze argumenten pro aansluiting op het PBS. Door de schaal van onze bibliotheek hebben we kennis in huis op het vlak van technologie en kunnen we ook de nodige tijd en energie investeren in dit soort van projecten. Vandaar dat we ons dan ook met een (vrij) gerust gemoed als pilootbibliotheek hebben aangemeld".

Maria Jacquemyn, bibliothecaris van Zaventem: "Om een breed draagvlak te creëren voor de omschakeling naar het PBS, hebben we bijzondere aandacht geschonken aan de communicatie naar medewerkers en gebruikers. De gebruikers hebben we geïnformeerd via de traditionele gemeentelijke communicatiekanalen en van de provincie kregen we handige folders waarin het nieuwe systeem aan de gebruikers werd voorgesteld. Onze medewerkers reageerden over het algemeen enthousiast. Sommigen hadden misschien liever met de oude software blijven werken. Onbekend is

onbemind. Ik denk dat de scepsis wel zal slijten als de voordelen van het PBS nog duidelijker zichtbaar worden. We waren trouwens dringend toe aan een moderner systeem en hebben altijd geloofd in de noodzaak van schaalvergroting. De provincie deed een interessant voorstel. Instappen in het PBS was voor ons een logische keuze”.

Incidenten

De weg die een pilootbibliotheek moet afleggen, ligt bezaaid met valkuilen, wolfsjizers en schietgeweren. Niet alles loopt even gesmeerd. Gelukkig kregen de meeste problemen uiteindelijk een bevredigende oplossing.

Felix Grommen, bibliothecaris van Borgloon:

“Ik weet niet of ik de stap opnieuw zou zetten. Als kleine bibliotheek is het een allesbehalve gemakkelijke opdracht geweest. Zo legden allerlei kinderziektes en intensieve opleidingen een zware druk op onze uitleenadministratie. We moesten dit alles immers combineren met ruime openingstijden en vele andere belangrijke opdrachten. Dit bolwerken met een kleine personeelsbezetting met verschillende parttime medewerkers is geen sinecure. Misschien hadden we onze deelname aan het PBS beter uitgesteld tot het netwerk voldoende kritische massa had en bibliotheken met een bredere basis de lastige pilootfase voor hun rekening hadden genomen”.

Stephanie Bogaert, bibliothecaris van Sint-Lievens-Houtem:

“We waren vooral bezorgd dat er gegevens bij de conversie naar het PBS verloren zouden gaan, maar dit bleek voorbarig. Alleen de uitleenhistoriek kon niet worden overgenomen. We kunnen tijdelijk dus geen nullijsten trekken. Maar dit nadeel weegt niet op tegen de vele voordelen van het PBS. Zo kunnen we nu bijvoorbeeld meer en rijkere statistieken maken”.

Maria Jacquemyn, bibliothecaris van Zaventem: “Ook onze conversie is nagenoeg vlekkeloos verlopen. We moeten enkel onze tijdschrifttitels opnieuw invoeren wegens het nieuwe regelwerk. Dit is onvermijdelijk in een project waar meerdere bestanden worden samengevoegd. Het gaat gelukkig om een klein aantal beschrijvingen. Wat ons wel zorgen heeft gebaard was de netwerkaansluiting van de bibliotheek. Dit heeft wegens allerlei communicatieproblemen heel wat voeten in de aarde gehad, maar is in extremis toch in orde gekomen”.

Paul Gervoyse, bibliothecaris van Oostkamp: “In de aanloop naar onze aansluiting op het PBS kregen we plots bericht van de softwareleverancier dat de conversie van

onze collectie gepland stond binnen amper twee weken. We werden geacht onze bibliotheek in die periode te sluiten. Het was uiteraard niet meer mogelijk om dat nog voor elkaar te krijgen. Men had over het hoofd gezien ons hiervan eerder op de hoogte te brengen. Gelukkig heeft men ons nog kunnen depanneren met standalone pc's en een noodstelsel. De hinder voor de gebruiker bleef hierdoor beperkt. De instapprocedure werd intussen trouwens verfijnd en aangepast”.

Rita Van de Wiele, bibliothecaris van Mechelen: “Onze aansluiting is voorzien voor 15 september. Momenteel werken we hard aan de voorbereiding van de conversie. Grote technische problemen zijn we nog niet tegengekomen en ik verwacht die ook niet. De impact op de werkgroeporganisatie is voor mij de grote onbekende. Zullen we efficiënter kunnen werken? Zal onze service verbeteren? Zullen we tijd besparen op de backoffice taken? Ik hoop dat er ook voldoende aandacht zal worden besteed aan de kwaliteit van de PBS-catalogus. Zeker op het vlak van ontsluiting, gebruikscomfort en presentatie, want dit is voor de gebruikers van cruciaal belang. Er moet ruimte zijn voor lokale accenten, maar tegelijkertijd voldoende uniformiteit tussen alle deelnemende bibliotheken en Open Vlacc. Dit is/wordt geen eenvoudige oefening, maar ik ben ervan overtuigd dat we mits overleg, afstemming en gezond verstand behoorlijk veel kans hebben op slagen”.

INSpraak

De uitbouw van het PBS gaat uit van een bottom-up benadering. De pilootbibliotheken hebben volle inspraak bij het uitzetten van de krijtlijnen van het systeem en sturen het project actief aan.

Felix Grommen, bibliothecaris van Borgloon:

“We hebben nog af te rekenen met allerlei probleempjes. Zo kampen we nog met beveiligingsissues voor onze apparatuur van 3M en kunnen we de nieuwe BIOS-gegevens niet allemaal correct aanleveren. Het PBS-team doet zijn uiterste best om deze problemen op te lossen en heeft ook niet alles zelf in de hand, maar door onze kleine bestaafing wegen de problemen extra zwaar door. Misschien heeft de provincie Limburg te veel de nadruk gelegd op uitbreiding met nieuwe bibliotheken en heeft de kwaliteit voor de deelnemende bibliotheken hieronder geleden. Gelukkig staat de provincie open voor deze kritiek en onderzoekt ze hoe hieraan tegemoet kan worden gekomen. Dat bewijst dat de bibliotheken ernstig worden genomen”.

Paul Gervoyse, bibliothecaris van Oostkamp: “Heel wat dingen moeten bij de start van het project worden vastge-

legd. Als pilootbibliotheek kun je hieraan actief meewerken. Je schrijft als het ware mee aan de grondwet van het PBS”.

Rita Van de Wiele, bibliothecaris van Mechelen: “Onze relatie met de provincie heeft wat groeipijnen gekend. Het was ook de eerste keer dat we samenwerkten. In het begin liep het allemaal wat stroef, maar intussen kunnen we zeker spreken van een constructieve interactie tussen alle partners. Vertegenwoordigers van bibliotheken en het Provinciaal Bibliotheekcentrum zitten samen in een implementatie- en organisatiegroep en geven het PBS via deze platformen samen vorm. Ik vind dit een goede aanpak, onder meer omdat hij het noodzakelijk evenwicht tussen lokale autonomie en de voorwaarden voor schaalvergroting waarborgt”.

Stephanie Bogaert, bibliothecaris van Sint-Lievens-Houtem: “Binnen het Ovinob-netwerk hebben we een traditie van overleg en samenwerking. Voor het PBS is dat niet anders. Er zijn verschillende werkgroepen opgericht waarin bibliotheken voorstellen kunnen formuleren. De provincie neemt die ideeën op en werkt ze verder uit. Zo hebben we een gemeenschappelijke uitleenpas gerealiseerd en denken we na over de afstemming van uitleentermijnen en boetes”.

Maria Jacquemyn, bibliothecaris van Zaventem: “In samenspraak met de softwareleverancier van het PBS en de provincie hebben de pilootbibliotheek de schermvolgorde en -inhoud kunnen bepalen. De verklarende teksten zijn eveneens door ons opgemaakt. Ook in belangrijke beslissingen over prioriteiten en verbeteringen hebben we een doorslaggevende stem. Het PBS is een project van en voor de bibliotheken.”

tie van nieuwe bibliotheken is gebaseerd op de huidige automatisering van de bibliotheken en de leeftijd van hun hard- en software. Zo wordt voorrang gegeven aan bibliotheken die werken met Vubis Original omdat dit product steeds minder ondersteund wordt. Voorts wordt gekeken naar de inspanningen die de bibliotheek kan leveren aan de verbetering van de kwaliteit van de beschrijvingen in het PBS, de betrokkenheid binnen Winob, de ambities van de bibliotheek en de mate van hoogdringendheid. Op basis van ervaringen en bevindingen tijdens de pilootfase heeft de provincie ook de aanpak van de instap gewijzigd. Zo vraagt ze van elke geselecteerde bibliotheek alvast een officiële bevestiging van kandidaatstelling.

Feestelijke opening van het PBS in de openbare bibliotheek van Avelgem in aanwezigheid van minister Geert Bourgeois.

INtenties

Het PBS staat niet stil. De provincies werken hard aan de gestage groei van het PBS. Hoe meer deelnemende bibliotheken, hoe sterker de schaalvergroting en de voordelen voor elke individuele bibliotheek. De plannen voor de volgende jaren zijn ambitieus.

De provincie Oost-Vlaanderen zal in september de Academie van Waasmunster integreren in het PBS. In 2007 wenst de provincie zeven nieuwe bibliotheken aan te sluiten, alsook vijf nieuwe bibliotheken te hosten. Op de agenda staat ook nog de release van *mijnvinob.be*, de gepersonaliseerde gebruikersdienst van het PBS, en de ontwikkeling van een Ovinob-dashboard, een online monitor- en statistiekenmodule.

De provincie West-Vlaanderen wil tegen eind 2007 de groep PBS-bibliotheken uitbreiden tot negentien. De selec-

De provincie Vlaams-Brabant start nog dit najaar de voorbereidingen voor de aansluiting van vijf nieuwe bibliotheken op het PBS. Inmiddels zal de helpdesk verder worden uitgebouwd, zullen de functionele modules worden uitgebreid, de OPAC (online public access catalogue)-diensten verfijnd en verbreed, de integratie van de elektronische identiteitskaart onderzocht, enzovoort. Er is dus nog veel werk op de plank.

Na de vier pilootbibliotheek wil de provincie Antwerpen in de volgende twee jaar minstens acht nieuwe bibliotheken per jaar aan het PBS toevoegen. De volgorde van instappen wordt bepaald aan de hand van objectieve criteria die de geïnteresseerde bibliotheken zelf in gezamenlijk overleg hebben geëvalueerd en vastgelegd. Ook de uitbouw van de OPAC en de integratie van extra bronnen is een belangrijk aandachtspunt.

De voorbije jaren heeft de provincie Limburg tegen een vrij hoog tempo nieuwe bibliotheken aangesloten. Met achttien deelnemende bibliotheken heeft het PBS een brede basis uitgebouwd. In 2007 zal de provincie het hoofdaccent

leggen op het aanscherpen van de consistentie en de kwaliteit van de catalogus en het verbeteren van de functionaliteit en de gebruiksvriendelijkheid voor de aangesloten bibliotheken.

Het enthousiasme van de pilootbibliotheken heeft de provincies gesterkt in de overtuiging dat het PBS een belangrijke katalysator is voor schaalvergroting en samenwerking. Ze zijn dan ook stellig van plan zich maximaal te blijven inzetten voor dit project en wensen iedereen te bedanken die samen met hen aan de weg timmert.

Noot

1. In *Bibliotheek- & archiefgids* werd eerder al uitvoerig bericht over de missie en de doelstellingen van het project van de provinciale bibliotheeksystemen. Zie hiervoor: Beuten, Bart, *Laatste rechte lijn voor provinciale bibliotheeksystemen*, in: *Bibliotheek- & archiefgids*, (2004) 4; p. 5-8.

SAMENVATTING

In augustus 2002 startten de provinciebesturen de voorbereidingen van het project van de Provinciale BibliotheekSystemen, een grootschalig automatiseringsproject voor de openbare bibliotheken. Vier jaar later is het project aardig opgeschoten en hebben de provincies een vruchtbare pilootfase doorlopen. Enkele bibliothecarissen die er van de start bij waren, geven een duidelijk beeld van het verloop van de pilootfase, de moeilijkheden, oplossingen en ervaringen. De provinciebesturen hebben nog meer ambitieuze plannen.

ABSTRACT

In August 2002 the Flemish provincial authorities started the preparations of the Central Library System project, a large-scale automation and innovation project for Flemish public libraries. The pilot phase has been quite successful. In four years time, the project has been elaborated considerably. A few librarians participated right from the start. They know everything about the pilot phase, its problems and solutions and tell us about their experiences. The provincial authorities have more ambitious plans.